

Polskie Stronnictwo Ludowe wobec problemów i wyzwań dla Polski

I. STRATEGICZNE WYZWANIA

1. Aktywne społeczeństwo warunkiem rozwoju państwa i obywateli

Polskie Stronnictwo Ludowe uznaje, że tylko aktywne społeczeństwo – aktywni w życiu publicznym obywatele, świadomi swoich celów, praw i obowiązków – jest w stanie podźwignąć Polskę do rangi przodujących narodów. PSL, przez swój udział w różnych sferach życia publicznego, będzie stwarzać warunki, aby ambitni i samodzielni obywatele mogli brać „sprawy w swoje ręce”. Sprawy, które sami postrzegają jako ważne i potrafią je skutecznie rozwiązać, a z którymi nie zawsze państwo może sobie poradzić.

Uważamy, że tworzenie przez państwo warunków dla realizacji w praktyce zasady pomocniczości jest procesem długotrwałym, a zatem wymaga stałego wsparcia. To zadanie widzimy jako priorytetowe, ponieważ zbyt często obserwujemy sytuację, kiedy wiele osób nie dorasta do działań na rzecz potrzebujących, a demagogicznie domaga się korzystania z coraz większych środków państwowych.

Uważamy też, że osłabienie społecznikowskiego etosu nie jest tylko wynikiem zachowań poszczególnych obywateli czy grup społecznych. W wielu obszarach na przeszkodzie rozwoju inicjatyw i działalności obywatelskiej stoi mało precyzyjne prawo, biurokratyczne bariery, zakorzenione nawyki, przeświadczenie, że ktoś to załatwi za zainteresowanych, że trzeba czekać na polecenie.

PSL będzie zmierzać do zmiany tej sytuacji. Wszelkie inicjatywy, będące ważnym przejawem obywatelskiego, edukacyjnego, gospodarczego czy kulturalnego zaangażowania społecznego obywateli, zostaną przez PSL potraktowane z największą uwagą i wsparciem.

Wesprzemy jednostki i środowiska, które zmierzają do wykorzystania wiedzy oraz rozwoju społeczeństwa informacyjnego. Fundamentalnego znaczenia nabierają te inicjatywy, które poprzez narzędzia i zastosowanie informatyki służą do zwiększenia wydajności pracy, nabywania zdolności praktycznych, poszerzenia dostępu do wiedzy i zabawy. Będziemy kształtowali warunki dla łatwego, taniego dostępu do informacji w postaci elektronicznej, tak aby służyło to harmonijnemu rozwojowi społeczeństwa w wymiarze społecznym, ekonomicznym i osobistym.

Aktywność społeczeństwa polskiego ma również swój wymiar europejski. Rozwijając bogactwo swoich inicjatyw i działań, będziemy bliżej europejskich standardów obywatelskości i demokracji. Przekazując wartości swojej historii i kultury, będziemy umacniać dialog międzykulturowy i uwypuklać zarówno europejską jedność, jak i jej różnorodność.

2. Innowacyjność konieczna dla rozwoju polskiej gospodarki

Państwo, które chce posiadać rozwiniętą gospodarkę, musi aktywnie wspierać innowacje. To jedyna droga do zwiększenia konkurencyjności na rynku międzynarodowym, tworzenia nowych miejsc pracy i wspomagania wzrostu w gospodarce. Przedsiębiorstwa opierające swą działalność na innowacyjności mają możliwość obniżenia kosztów produkcji przy jednoczesnym zwiększeniu wydajności oraz podniesieniu jakości swoich produktów.

W postępującej rywalizacji między państwami stawiamy na wszelkie działania, które będą zmierzały do wzrostu innowacyjności, lepszego stanowienia prawa, wsparcia dla przedsiębiorczości. W polu zainteresowania PSL są zarówno duże firmy, jak i – w szczególności – sektor małych i średnich przedsiębiorstw (MSP).

Trudno sobie wyobrazić innowacje w gospodarce bez wysokiego poziomu oświaty, udziału nauki i zwiększenia środków na badania naukowe. Celem PSL jest zapewnienie warunków dla rozwoju kapitału ludzkiego.

go. Podniesienie poziomu jakości kształcenia powinno następować poprzez rozwój ośrodków badawczych wspieranych przez zwiększony strumień środków państwowych, ale też w większym stopniu niż obecnie przez zainteresowane podmioty gospodarcze.

Będziemy tworzyć warunki dla inwestycji wdrażających innowacyjne rozwiązania we wszystkich sferach gospodarki. Chcemy spowodować, aby to ambitne zadanie odnosiło się nie tylko do technologii, które w najbardziej namacalny sposób można zastosować w produkcji. Innowacyjność rozumiemy szeroko, jako udoskonalenie lub wprowadzenie nowych usług, nowej metody organizacji lub zarządzania, czy też nowej metody marketingowej.

PSL pamięta o potrzebie rozwoju podmiotów gospodarki społecznej, których celem jest zaspokajanie potrzeb społecznych. Wspieramy więc rozwój spółdzielczości, w tym wiejskiej, zrzeszeń, stowarzyszeń i fundacji. Są one ważnym elementem budowy społecznej gospodarki rynkowej.

3. Sprawne instytucje państwowe od gminy po Europę

O sprawności funkcjonowania państwa decyduje wiele czynników. Wśród nich na czoło wydają się wysuwać czynniki instytucjonalne. Jednym z podstawowych problemów polskiego państwa jest niska sprawność instytucji, zwłaszcza w sferze gospodarki. Niesprawne instytucje państwowe stanowią barierę na drodze wzrostu i rozwoju. Wprowadzenie ustroju demokratycznego oraz stworzenie instytucji gospodarczych i politycznych nie wystarcza, aby układ instytucjonalny działał w kierunku dynamizującym rozwój.

Wypowiadamy się za jak najszybszym ustaleniem przejrzystych reguł gry. Powinna je cechować zasada szybkości i sprawności działania, a z drugiej strony powinny one być oceniane jako praworządne i promujące prorozwojowe zasady.

Wykreowanie sprawnych instytucji nie jest procesem łatwym. PSL dołoży wszelkich starań, aby ten proces przyspieszyć. Zmierzamy do stworzenia warunków zwiększenia swobody gospodarczej przez ograniczenie procedur formalnych do koniecznego minimum. **Chcemy zapewnić odpowiednie warunki dla rozwoju społeczeństwa i obywateli przez stworzenie warunków przyjaznego otoczenia dla ich aspiracji i działań. W dużym stopniu zależy to od zapewnienia efektywnego gospodarowania środkami publicznymi przez sprawne instytucje publiczne i samorządowe.**

PSL dowiódł, że samorzady terytorialne potrafią budować nowoczesne społeczeństwo. Będziemy ugruntowywać dobre doświadczenia naszych działań w samorządach, które zaowocowały sukcesami, i umacniać samorządność w Polsce. Upatrujemy w tym skuteczny sposób zbliżania Polski do standardów Unii Europejskiej oraz wzrostu roli samorządu terytorialnego w realizacji polityki spójności.

II. ROLA PSL NA SCENIE POLITYCZNEJ POLSKI

1. Wnioski z historii

Polskie Stronnictwo Ludowe jest najstarszą z działających dzisiaj w Polsce partii. Jego ponadstuletnia, burzliwa historia zawiera wiele doniosłych momentów, ale także i upadków. Ludowcy aktywnie uczestniczyli w odbudowywaniu niepodległości Polski, odzyskanej po latach niewoli. Bronili demokracji w czasie zamachu majowego. Wincenty Witos znalazł się wśród polityków represjonowanych i skazanych na więzienie, a podejmowane od wielu lat starania o zatarcie wyroku wydanego na Premiera z czasów Bitwy Warszawskiej nadal nie przynoszą skutku.

W czasie II wojny światowej – i po niej – Stanisław Mikołajczyk, drugi z wielkich chłopskich przywódców, walczył o suwerenność i wolność dla kraju przypisanego wschodniemu mocarstwu. To wtedy chłopska partia stanowiła trzon tych sił, dla których dobre stosunki ze wschodnim sąsiadem nie musiały oznaczać degradacji gospodarczej i politycznego zniewolenia. Sfałszowane, a przez to przegrane wybory w 1947 roku postawiły ludowców przed dramatycznym wyborem: całkowita marginalizacja polityczna, a nawet ucieczka z kraju, albo praca na rzecz wsi i rolnictwa w warunkach reglamentowanej demokracji.

Zjednoczone Stronnictwo Ludowe było partią tych, którzy wybrali działanie. Tamten czas można postrzegać wielorako. Dla rzetelnej oceny tego okresu w historii ruchu ludowego zasadnicze znaczenie mają: obrona indywidualnego rolnictwa jako pełnoprawnej formy gospodarowania, skuteczna walka o zabezpieczenia zdrowotne i prawa emerytalne dla rolników indywidualnych, stwarzanie możliwości politycznego działania dla tych, którzy dystansują się od partii komunistycznej.

Od roku 1989 ZSL, później PSL „Odrodzenie”, a wreszcie PSL było jedną z najskuteczniejszych polskich partii. W tamtym okresie elity polityczne Stronnictwa umiejętnie reagowały na przemiany w otoczeniu zewnętrznym oraz wyłaniały liderów zdolnych do aktywnej polityki zewnętrznej i wewnętrznej. Historyczny sukces z roku 1993 był skumulowanym wynikiem mądrej polityki kolejnych ekip kierowniczych. Później – z krótką przerwą na wybory samorządowe '98 – narastały konflikty i rywalizacje oraz podporządkowanie polityki partykularnym interesom wybranych, coraz węższych grup aktywu, co doprowadziło do kryzysu wewnętrznego i politycznej marginalizacji.

Nawet w tych najtrudniejszych czasach PSL dysponowało i dysponuje nadal olbrzymim potencjałem ludzi, którzy piastując w różnych latach najważniejsze funkcje w państwie, aktywnie działając w samorządach terytorialnych, kierując szeregiem instytucji publicznych i prywatnych, działając na polu nauki i kultury, angażując się w rozmaite inicjatywy lokalne, demonstrowali profesjonalizm i wysoki poziom moralny. Wielokrotne próby dezawuowania tego dorobku kończyły się niepowodzeniem.

PSL pozostaje najbardziej stabilną i przewidywalną partią polityczną w Polsce, partią głęboko osadzoną w historii XX wieku i realiach współczesności. Ta stabilność i przewidywalność ma głębokie korzenie. Jako partia chłopska PSL artykułuje interesy wsi i rolników i skutecznie ich broni. Jako partia wykształconych, nowoczesnych i otwartych na świat chłopskich synów i córek otwarta jest na obszary kluczowe z punktu widzenia polskiej racji stanu. Ta wyrazistość programowa oraz czytelność społecznego zaplecza czyni z PSL partię atrakcyjną i szanowaną, także przez osoby nie związane ze wsią i z rolnictwem, ale poszukujące partii pragmatycznej, nieskorumpowanej, głęboko osadzonej w narodowych realiach. Było to jednym ze źródeł politycznego sukcesu i powinno stanowić atut na przyszłość.

Silne PSL, wraz ze sprzymierzonymi z nim organizacjami młodzieżowymi, stwarzało możliwości politycznego działania rolnikom oraz inteligencji o rodowodzie wiejskim. Otwierało ludziom młodym, wywodzącym się ze wsi, drogi politycznego awansu. Nie jest przypadkiem, że najmłodszym w historii III RP, a trzecim w historii Ruchu Ludowego premierem Rządu RP był Waldemar Pawlak, a Adam Struzik marszałkiem Senatu. Obaj byli działaczami PSL i ZMW. Żadna z partii politycznych nie wprowadziła ludzi młodych na tak wysokie funkcje w państwie.

W latach 1989–1997 PSL było bardzo ważnym, samodzielnym aktorem na krajowej scenie politycznej. W latach 1989, 1991, 1992, 1993 PSL współdecydowało o kształcie koalicji rządowych, a latach 1993–1997 działacze Stronnictwa pełnili najwyższe funkcje państwowe.

W miarę upływu czasu zatracaliśmy wyrazistość programową. Przestaliśmy nadążać za zmianami zachodzącymi w kraju i na wsi. Myśl polityczną próbowano zastępować marketingiem politycznym, i to nie najwyższego lotu. Krajowa pozycja PSL słabła, jego siła ujawniała się przede wszystkim w samorządach wszystkich szczebli, a zwłaszcza w gminach.

Podstawowym problemem Stronnictwa jest dzisiaj odzyskanie wyrazistości i dynamiki z początku lat 90. PSL musi określić swoją wewnętrzną i zewnętrzną tożsamość. Musi odnaleźć sposób na skupianie na sobie uwagi opinii publicznej. Nowe szanse na określenie takiej tożsamości daje udział w rządzie. Koalicja z PO – partnerem o diametralnie różnej historii, odmiennym zapleczu społecznym, innych celach działania, a zarazem respektującym interesy koalicyjnego partnera – pozwala na konstruktywne pokazywanie własnej odrębności. Od naszych przedstawicieli w rządzie i instytucjach publicznych zależy, czy ta tożsamość i odrębność będą czytelne i widoczne z daleka.

W czasach pogłębiającej się destabilizacji, niezrozumiałych dla społeczeństwa potyczek, Stronnictwo jawi się jako partia stabilizująca sytuację polityczną w państwie, partia, która umiejętnie godzi otwartość na różne polityczne orientacje z lojalną współpracą z koalicyjnym partnerem.

Fundamentem współdziałania z politycznymi partnerami była i jest zgoda co do konieczności obrony narodowej suwerenności w warunkach zglobalizowanej gospodarki. Środkiem do tego celu w gospodarce jest wspieranie rodzimej przedsiębiorczości, samorządności i sprawnego zarządzania administracją rządową,

troska o równoprawne warunki dla firm krajowych i zagranicznych. W polityce zagranicznej to godzenie lojalnego członkostwa w UE i NATO z przyjaznym traktowaniem wszystkich partnerów.

PSL jako partia ogólnonarodowa, wyrastająca z małych ojczyzn, ze szczególną uwagą odnosi się do sytuacji krajowych podmiotów gospodarczych, do możliwości działania samorządów terytorialnych, do kondycji rolników, podejmujących rywalizację z rolnictwem europejskim i światowym. Rozwój małych i średnich przedsiębiorstw, stabilizacja samorządów terytorialnych, wreszcie bezpieczeństwo rozwiniętych gospodarstw rolnych – to gwarancja stabilizacji gospodarczej i spokoju wewnętrznego.

Równocześnie przedmiotem szczególnej troski państwa muszą być cywilizacyjne i kulturalne warunki życia mieszkańców wsi i małych miast. Likwidować musimy różnorakie bariery awansu. Wysoki poziom publicznego szkolnictwa, rozwinięta sieć instytucji kulturalnych – to szansa na równomierny rozwój kraju. Nowoczesna wieś to nowa szansa na tworzenie atrakcyjnych miejsc wypoczynku dla tysięcy mieszkańców wielkich miast, którzy odkrywają środowisko atrakcyjne z punktu widzenia aktywności i wypoczynku. Ta ewolucja to wielka szansa na zrównoważony rozwój kraju, na przepływ inicjatyw, pomysłów i środków materialnych z miast na wieś.

PSL jest otwarty na wszystkie środowiska, jednakże historyczny rodowód, a także społeczne zaplecze przesądza o tym, że PSL otwiera drogę w wielki, polityczny świat ludziom spoza wielkomiejskich salonów, rodowodem związanym ze wsią i małymi miastami. Silne PSL to szeroka droga politycznego awansu dla ludzi wywodzących się z głębokiej prowincji.

2. Wizja programowa

Zasadniczy wybór, przed którym stoi Stronnictwo, można sformułować tak: **czy chcemy być partią tych, którzy wyrażają społeczne frustracje? czy też partią tych, którzy skutecznie pokonują dystans, jaki ciągle dzieli wieś od miasta?**

Stronnictwo jest partią ludzi gospodarskiego sukcesu. Sukcesu odnoszonego na wszystkich szczeblach – od europejskich salonów po wiejskie przysiółki. Ludzie PSL chcą i potrafią być gospodarzami. Dobrymi gospodarzami – u siebie, w przedsiębiorstwach, w samorządach i w państwie.

Jako dobry gospodarz, PSL jest partią, która pomaga dostosowywać nasz kraj do warunków, jakie tworzą dziś globalizacja i integracja, które w pewnym stopniu ograniczają suwerenność polityki gospodarczej. Dlatego musimy precyzyjnie zakreślać granice polskiej suwerenności, by rozsądnie z niej korzystać. Otwierając się na kapitał zagraniczny, musimy chronić gospodarkę przed uzależnieniem od kapitału spekulacyjnego. Otwierając się na rynki zewnętrzne, musimy dbać o wykorzystanie naszych zdolności i potencjału, w tym potencjału naszego rolnictwa.

Siła Polski, jej rozwój coraz bardziej zależą od siły całej Europy.

Dlatego opowiadamy się za mocną Unią Europejską, która potrafi stwarzać warunki dla wzrostu gospodarczego we wszystkich krajach, w tym także dla rozwoju naszego rolnictwa i obszarów wiejskich. Oznacza to, że szanse dla Polski widzimy przede wszystkim w mocnej pozycji całej Europy jako równorzędnego partnera Stanów Zjednoczonych Ameryki. Na fundamencie unijnego członkostwa chcemy budować równoprawną współpracę z Niemcami i Rosją oraz dobre stosunki ze wszystkimi krajami naszego regionu.

Gospodarka rynkowa otwiera przed Polakami nowe szanse. Wysokie kwalifikacje, indywidualizm i duża aktywność otwierają możliwości rozwoju. Polacy dobrze się czują w ramach, jakie tworzą reguły rynku. Równocześnie jednak będziemy pamiętać, że nie wszystkie dziedziny życia społeczno-gospodarczego można organizować wedle reguł gospodarki rynkowej. Nie wszystkie one powinny być sprywatyzowane. Potrzebny jest też sektor państwowy w kluczowych gałęziach gospodarki, profesjonalnie zarządzany i efektywnie działający. Potrzebna jest także solidarność społeczna, potrzebne są rozwiązania oparte o mniej rygorystyczne reguły wymiany.

Nie przeszkadzać najlepszym, pomagać najsłabszym – takiej wizji rozwoju chcemy służyć.

PSL w pełni aprobuję przemiany demokratyczne, jakie zaszły w naszym kraju. Demokracja to najlepszy z ustrojów, ale – jak każdy inny – nie jest wolny od patologii. PSL chce zwalczać te patologie: korupcję,

bałagan, sprzedajność, politykierstwo i partyjniactwo. Przeciwstawiamy się wyolbrzymianiu sztucznych podziałów, nawrotowi do przeszłości po to, by dzielić Polaków. Przeciwstawiamy się rozniecaniu konfliktów, tworzeniu atmosfery braku zaufania, niewiary w ludzi. Nie będziemy uczestniczyli w bezwzględnej walce o doraźny sukces wyborczy.

Państwo demokratyczne musi być państwem sprawnym, bo tylko takie potrafi bronić naszych narodowych interesów w obliczu globalizacji i integracji. Sprawności trzeba uczyć się od samorządów. Samorząd terytorialny jest bowiem i pozostanie szkołą skutecznego działania i podporządkowania polityki interesom małych ojczyzn. Na tym fundamencie trzeba budować pozytywny obraz polityki jako ważnej aktywności społecznej. Tych pozytywnych cech bardzo często brakuje politykom ogólnokrajowym. By temu przeciwdziałać, będziemy obnażać pustosłowie i bezideową socjotechnikę, a wspierać obywatelskie postawy i społeczne zaangażowanie, także na najwyższych szczeblach.

Opowiadamy się za nowym spojrzeniem na rolnictwo. Będziemy wdrażać mechanizmy prawne i ekonomiczne przyspieszające restrukturyzację i modernizację rolnictwa oraz infrastruktury wiejskiej. Rolnictwo towarowe powinno być markową gałęzią naszej gospodarki, a rolnicy – beneficjentami Wspólnej Polityki Rolnej. Jednak ziemia i ludzie to nie tylko czynniki produkcji, które należy efektywnie wykorzystywać. To także część środowiska przyrodniczego i społecznego, które trzeba chronić i rozwijać. To dary, które musimy szanować i utrzymywać przy życiu.

Nowe spojrzenie na wieś i rolnictwo potrzebne jest nie tylko rolnikom. Potrzebne jest także mieszkańcom miast. W miastach skupiają się dziś pozarolnicze miejsca pracy. Ale wieś coraz częściej staje się miejscem życia. Naszą ambicją jest, by miejsce to było przyjazne wszystkim – mieszkającym tu od urodzenia i osiedlającym się w dorosłym wieku.

Wielkie migracje to znamię dzisiejszych czasów. Zacierają się kulturowe i cywilizacyjne granice między miastem i wsią. Zacieranie tych granic to jedno z najważniejszych wyzwań dla PSL.

Polska bogata i spokojna, kraj ludzi zasobnych i wzajemnie życzliwych – to wizja, której chcemy służyć.

III. WYZWANIA POLSKIEJ GOSPODARKI WOBEC GLOBALIZACJI

Zasadniczą cechą współczesności jest narastanie rozbieżności między szybko postępującymi zmianami a zdolnością do ich rozpoznawania i odpowiedniego dostosowania się do nich. Współcześnie jesteśmy coraz częściej zaskakiwani jakościowymi zmianami, które wymagają od wszystkich zwrotów w myśleniu i działaniu.

Podstawowym zadaniem partii politycznej jest takie działanie, aby społeczeństwo nadażalo za postępującymi zmianami i było przygotowane do niezbędnych zwrotów w myśleniu i działaniu. Partia, która nie dostrzega nowych, aktualnych uwarunkowań, nie może dobrze wypełniać swej misji.

Globalizacja i rewolucja informatyczna, uruchomienie wielkiej potęgi ekonomicznej Chin i Indii, szybkie narastanie bariery surowcowej i ekologicznej, gwałtowny wzrost niestabilności finansów światowych – to czynniki zasadniczo zmieniające warunki, w których przychodzi nam działać.

Świat, w którym 3 mld ludzi korzysta z telefonu komórkowego, a 1 mld ma dostęp do internetu, to świat, który szybko ogranicza barierę czasu i przestrzeni, to już nowy świat, nie tylko gospodarczo, ale i politycznie. Globalizacja prowadzi do uwolnienia przepływu kapitału i popytu. Kraj ma otwartą drogę do popytu i kapitału na rynku globalnym, ale jednocześnie dopuszcza zewnętrzne przedsiębiorstwa do korzystania z własnego rynku. Można korzystać z tego kapitału, ale należy pamiętać, że kapitał ten ma pełną swobodę i przyływa na ogół chętnie kiedy go najmniej potrzeba, a odpływa gdy jest najbardziej potrzebny.

W tej sytuacji zasadniczą sprawą dla Polski jest odpowiedź na pytanie: jak w warunkach otwartej, szybko narastającej konkurencji, szukać dla naszego kraju miejsca umożliwiającego trwały rozwój? Jak, w sytuacji światowego prowizorium systemowego bez globalnej koordynacji, a narastającej żywołowości światowego rynku finansowego, bronić się przed destabilizacją?

PSL uważa, że można wyróżnić cztery węzłowe problemy, które warunkować będą zdolność dostosowania się Polski do współczesnych wyzwań. Są nimi: wiedza, bezpieczeństwo energetyczne, dostosowanie

gospodarki kraju do kryzysowych zagrożeń gospodarki światowej oraz nowa rola rolnictwa i ochrony środowiska. Ich skuteczne rozwiązywanie umożliwi długofalowy wzrost polskiej gospodarki. Jego dynamika powinna być co najmniej dwukrotnie wyższa od średniej w UE. Jest to podstawowy warunek wygrania konkurencji o innowacyjną kadre oraz tworzenia nowych, atrakcyjnych miejsc pracy w naszym kraju.

1. Wiedza fundamentem długofalowego rozwoju

W epoce globalizacji i gospodarki opartej na wiedzy Polska bez własnego potencjału intelektualnego, zdolnego do wprowadzenia innowacji i postępu technicznego, byłaby skazana na peryferyzację. W tej dziedzinie pod względem nakładów na edukację i naukę jesteśmy na samym końcu wśród państw Europy. Bez jakościowych zmian w rozwoju kwalifikacji i zaplecza innowacyjnego może za kilka lat dojść do sytuacji, że do Polski przestanie napływać kapitał. Na przestrzeni ostatnich 100 lat wszystkie kraje, które uzyskiwały wyróżniający postęp, to były kraje, które edukację i naukę traktowały jako główny priorytet. W obecnym czasie, gdy weszliśmy w etap globalizacji, informatyzacji i gospodarki opartej na wiedzy, stawianie na przemysł wiedzy to jest „być albo nie być” wśród liczących się krajów.

W sytuacji szybko narastającej konkurencji tanich producentów z Azji w zakresie standardowych produktów opartych na niskich kosztach i doskonałej imitacji nasze szanse będą szybko nikły. Ucieczka do przodu, to ucieczka w dziedziny wiedzy i obszary wytwórczości naukowo chłonne, tylko bowiem wtedy unikniemy konkurencji w dziedzinach, w których na długą metę nie mamy wielu szans.

Polska wchodzi w okres szybkiego pogarszania struktury demograficznej. Szybki wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym oraz wzrost kosztów ochrony zdrowia bezwzględnie wymaga, aby ludzi pracujących cechowały wysokie kwalifikacje i wysoka wydajność. Tylko wtedy będzie można pogodzić wysokie płace pracujących i godziwe warunki socjalne emerytów i rencistów.

Nie wystarczy, wbrew wielu twierdzeniom, stworzenie prawnych podstaw służących aktywizacji poprzez wydłużenie okresu pracy i wieku przechodzenia na emeryturę. Trzeba bowiem, w wyniku zwiększenia kwalifikacji i rozwoju infrastruktury innowacyjnej, stworzyć realne warunki do napływu kapitału i aktywności gospodarczej w kraju. Inaczej nic nie dadzą prawne podstawy wydłużenia czasu pracy.

Stawianie na edukację to nie tylko potrzeba większych nakładów publicznych i prywatnych, ale również jakościowe doskonalenie kształcenia. Epoka internetu, światłowodów i techniki cyfrowej wymaga takich zmian. Kraj, który pierwszy potrafi kompleksowo przejść do kształcenia odpowiadającego wymogom funkcjonowania w cyberprzestrzeni, uzyska zdecydowaną przewagę konkurencyjną.

2. Bezpieczeństwo energetyczne

Liczne kraje kreowały swoje strategie na podstawie warunków sprzed 10 lat, gdy rynek surowców cechowała obfitość i niskie ceny. Współcześnie na arenę gospodarczą świata z wielką dynamiką wkroczyły Chiny, Indie, Brazylia, Indonezja, Meksyk, a więc kraje posiadające połowę populacji świata. Dynamika gospodarki światowej w ostatnich kilkunastu latach wzrosła kilkakrotnie. To diametralnie zmienia stosunek do surowców i energii jako niezbędnych czynników rozwoju. Rozpoczęła się ostra konkurencja o światowe zasoby surowcowe. Szybko będzie rosła – niezależnie od przejściowych zawirowań – zwłaszcza pozycja producentów ropy i gazu, także jako instrumentu szantażu politycznego.

W tej sytuacji zasadniczo wzrosła rola Unii Europejskiej, nasiliła się potrzeba pogłębiania integracji oraz wspólnej polityki wszędzie tam, gdzie stosunki bilateralne z partnerami zewnętrznymi są trudne, a to dotyczy bez wątpienia bezpieczeństwa energetycznego.

Sądzymy, że narastający problem energetyczny świata skłania do potraktowania polskich, ogromnych zasobów węgla jako ważnego źródła energii pozyskiwanej przez wykorzystanie nowoczesnych technologii. Zasoby węgla kamiennego w Polsce to 16 mld ton, a brunatnego ponad 14 mld ton. Polska, uwzględniając istniejące uwarunkowania ekonomiczne i polityczne, może zainteresować Unię wspólnym finansowaniem badań i wdrożeń w tej dziedzinie. Uszlachetnienie węgla, ogniwa paliwowe zasilane węglem, gdzie z reakcji chemicznej na węglu otrzymuje się bezpośrednio prąd elektryczny przy małej emisji zanieczyszczeń – to kierunki badań, które mogą rokować duży sukces. Inna sfera to gazowanie węgla, w różnej formie i różnym

miejscu. Działania te powinny być prowadzone równolegle do aktywnego wspierania przez PSL alternatywnych, odnawialnych źródeł energii.

Współpraca z Unią Europejską w tej dziedzinie może ułatwić korektę rygorów, jakie Unia narzuca naszemu krajowi w związku z wymogiem drastycznego obniżenia emisji dwutlenku węgla. Koszty te mogą przekraczać 10 mld euro rocznie. Taki wzrost kosztów energii musiałby bardzo negatywnie odbić się na konkurencyjności przedsiębiorstw i budżetach polskich rodzin.

Braki w zapewnieniu dostatecznej ilości energii elektrycznej w najbliższej dekadzie, w wyniku opóźnień inwestycyjnych i modernizacyjnych, stać się mogą główną barierą rozwoju gospodarczego najbliższych lat. Zdaniem PSL, obok nauki i edukacji, energetyka, jej unowocześnienie, dostępność energii, ograniczenie wzrostu jej cen, powinny być drugą, trwałą preferencją inwestycyjną kraju.

3. Dostosowanie gospodarki Polski do skutków niestabilności światowej gospodarki i jej kryzysowych zagrożeń

Współczesna gospodarka jest systemem naczyń połączonych, co powoduje szybkie rozprzestrzenianie się korzystnych i niekorzystnych zjawisk. Gdy narasta dekonunktura i następuje spadek popytu w Europie Zachodniej, przedsiębiorstwa z tamtej części kontynentu łatwo mogą sięgnąć po popyt polskiego rynku. Gdy ponad 70% zasobów banków w Polsce należy do kapitału zagranicznego, a rynek polski zdominowany jest przez banki zachodnie, to nie można wykluczyć osłabiania banków-córek dla ratowania banków w innych częściach świata.

W tej sytuacji rząd i bank centralny muszą opracować scenariusze zachowań na różne, również trudne sytuacje. Ewentualne ratowanie przez Narodowy Bank Polski poszczególnych banków musi przybierać różne formy, w tym zwłaszcza zwiększenie udziału kapitału narodowego w tych bankach dla poprawy bezpieczeństwa w funkcjonowaniu pieniądza w Polsce.

Groźna sytuacja finansów światowych wynika nie tylko z kryzysu na rynku nieruchomości i pękających, sztucznie napompowanych balonów giełdowych, ale również z pogłębiającego się od lat kryzysu międzynarodowego systemu płańniczego, w tym zwłaszcza kryzysu dolara, co jest pochodną deficytu budżetowego i płańniczego Stanów Zjednoczonych. Program ratunkowy wielu instytucji finansowych jest w tej sytuacji jednocześnie przedsięwzięciem pogłębiającym deficyt budżetowy USA i zmniejszającym podstawy stabilności dolara. W tej sytuacji odradzanie rynku kapitałowego bez uzdrowienia dolara jest bardzo trudne. Przewidywać należy więc utrzymywanie się zjawisk depresyjnych i niestabilności finansów światowych przez dłuższy okres. Płacimy, jako świat, za manipulowanie instrumentami finansowymi przez ludzi żądnych wielkich zysków, którzy przygotowali narzędzia finansowe dobrze funkcjonujące w warunkach dobrej koniunktury i dobrego klimatu ekonomicznego, ale całkowicie niedostosowane do złej koniunktury w gospodarce.

Obecnie żaden rząd w swym programowaniu działań nie może pomijać wysokiego ryzyka, jakie wynika z aktualnej sytuacji finansów świata. Wymogiem staje się wykorzystywanie wszystkich możliwych przedsięwzięć, które mogą łagodzić skutki zewnętrznych wstrząsów. Dotyczyć to musi szczególnie kraju takiego jak Polska, która jest krajem **poważnie zadłużonym, z przewartościowaną złotówką**, co zawsze zwiększa wrażliwość na atak spekulacyjny.

Szczególnym problemem jest ryzyko kursowe. Dlatego w warunkach wzrostu niestabilności finansów światowych działania służące ograniczeniu ryzyka kursowego przesuwają się na miejsce działań pierwszoplanowych. Im później wejdziemy do strefy euro, to – przy tendencji do aprecjacji złotego – wejdziemy z gorszą strukturą cen w stosunku do cen z innych krajów Unii, a więc z gorszym poziomem konkurencyjności naszej gospodarki. Wejście do strefy euro to korzystanie z niskiego i stabilnego oprocentowania oraz z pełniejszego dostępu do oszczędności i kapitału Unii, to – zdaniem PSL – droga do większych inwestycji i większych możliwości świadczeń socjalnych.

4. Nowa rola rolnictwa

Bardzo szybki wzrost gospodarczy krajów o wielkiej i ciągle szybko rosnącej liczbie ludności, takich jak Chiny, Indie, Brazylia, Indonezja, zmienia pogląd na perspektywy rolnictwa. Światowy rynek rolny będzie stosun-

kowo szybko przekształcał się z rynku nadwyżek i niskich cen w rynek niedoborów i wysokich cen. Przemawiają za tym przesłanki związane tak ze zmianami popytu, jak i zmianami podaży. Szybko rośnie PKB krajów zaliczanych wcześniej do Trzeciego Świata, które obejmują 50% ludności świata. Niski poziom konsumpcji przy wzroście dochodów zwiększa tam szybko popyt na żywność. Wysoka dochodowa elastyczność popytu na żywność w tych krajach będzie owocowała dalszym wzrostem potrzeb żywnościowych. Z drugiej strony – postępuje ocieplenie klimatyczne, zwiększające zagrożenia dla produkcji rolnej i powodujące nadmierne jej wahania, a ponadto szereg anomalii klimatycznych. Następuje pustynnienie wielu części kuli ziemskiej i coraz szybciej narasta bariera dostępu do wody. Produkcja biopaliw konkuruje w coraz większej skali o areal gruntów, przeznaczonych dotychczas pod uprawy na cele żywnościowe. Z jednej strony ograniczony jest areal dla produkcji rolnej, a z drugiej – poprawa diety, przechodzenie z konsumpcji z produktów roślinnych do zwierzęcych zwiększa zapotrzebowanie na areal ziemi. Uzyskanie jednej kalorii w postaci pokarmu mięsnego absorbuje kilkakrotnie większy areal ziemi niż uzyskanie jednej kalorii w postaci pokarmu roślinnego.

Narastająca bariera energetyczna i rosnące ceny surowców to istotne czynniki, które mogą ograniczyć podaż i zwiększyć ceny żywności. Istnieje więc duże prawdopodobieństwo, że świat będzie wkraczał w erę wysokich cen żywności, a zdolności produkcyjne żywności staną się ważnym atutem gospodarczym. W tej sytuacji preferencje dla modernizacji i rozwoju rolnictwa PSL uznaje za bardzo ważne działanie dla długofalowej konkurencyjności i pozycji ekonomicznej kraju.

IV. INNOWACYJNA GOSPODARKA I USŁUGI SPOŁECZNE

Osiągnięcie zdecydowanej poprawy poziomu życia Polaków, usuwanie zapóźnień cywilizacyjnych, utrzymanie wysokiego, zrównoważonego tempa rozwoju – to w dalszym ciągu strategiczne cele dla Polskiego Stronnictwa Ludowego. Wymaga to skoncentrowania wysiłku na dokonywaniu zmian i reform w gospodarce, usługach społecznych i funkcjonowaniu społeczeństwa.

1. Przedsiębiorczość – innowacyjność

Gospodarka Polski – dla zapewnienia jej długotrwałego wzrostu – wymaga likwidacji ciągle występujących barier, ograniczających rozwój przedsiębiorczości i innowacyjności. Zdecydowane i szybkie likwidowanie tych barier jest warunkiem wyzwolenia aktywności oraz stałego wzrostu jakości życia obywateli. Jest to też warunkiem wykorzystania szans wynikających z członkostwa Polski w Unii Europejskiej i sprostania wyzwaniom wynikającym z globalizacji. **Z tych względów PSL konsekwentnie opowiada się i działa na rzecz reform otoczenia przedsiębiorców.**

Za uzasadnione priorytety naszego działania uznajemy w szczególności:

- **zapewnienie przyjaznego otoczenia prawnego i instytucjonalnego dla przedsiębiorczości i innowacyjności.** Najwyższy czas zerwać z biurokratycznymi, czasochłonnymi procedurami zakładania przedsiębiorstw i ich funkcjonowania, poprawić sądownictwo gospodarcze, usprawnić system i procedury opodatkowania; szczególnego wsparcia PSL udzielać będzie małym i średnim przedsiębiorstwom (MSP);
- **wykorzystanie nauki i wdrażanie rozwiązań wspierających działalność innowacyjną, badania i rozwój, w tym usprawnienie transferu wiedzy do gospodarki;** PSL wspiera szybszy wzrost nakładów na naukę i wdrożenia oraz wypowiada się za przyjaznymi zmianami w funkcjonowaniu i finansowaniu tej sfery;
- **zdecydowanie szybszy rozwój nowoczesnej infrastruktury transportowo-komunikacyjnej, przesyłowej i teleinformatycznej;** w rozwoju infrastruktury PSL upatruje jeden z zasadniczych warunków aktywnego wsparcia dla rozwoju gospodarki naszego kraju i wzrostu zainteresowania inwestorów krajowych i zagranicznych;
- **konsekwentną prywatyzację majątku Skarbu Państwa, z wyłączeniem obszarów uznanych za strategiczne;** PSL, będący przeciwnikiem tzw. prywatyzacji fiskalnej, stoi na stanowisku, że dochody z prywatyzacji powinny służyć finansowaniu długoterminowych celów, np. rozwoju nauki, zabezpieczeniu społecznemu itp.; przyjęty przez rząd program słusznie zakłada przeznaczenie 40% przychodów z prywatyzacji na Fundusz Rezerwy Demograficznej.

2. Skuteczna polityka energetyczna

Polska powinna posiadać własną politykę energetyczną i aktywnie uczestniczyć w wypracowaniu wspólnej – unijnej polityki energetycznej. Stanowi to podstawowy warunek bezpieczeństwa energetycznego kraju. W ramach tej polityki niezbędne są:

- **poprawa efektywności energetycznej**; PSL aktywnie wspiera wszelkie inicjatywy zmierzające do obniżenia energochłonności gospodarki; uznaje za niezbędne przyjęcie ogólnonarodowego programu konkretnych działań w tym zakresie;
- **rozwój wykorzystania odnawialnych źródeł energii**, w tym biopaliw; rozwój energetyki ze źródeł odnawialnych PSL uznaje za jeden z głównych kierunków rozwoju energetyki, a zarazem spełnienie wymogów Unii Europejskiej; traktując ten kierunek rozwoju jako szczególną swoją powinność, uznaje za konieczny intensywny rozwój technologii odnawialnych źródeł energii, oparty o wykorzystanie wszystkich naturalnych czynników produkcji, w tym rolnictwa energetycznego;
- **rozwój konkurencyjnych rynków paliw i energii**;
- **ograniczenie oddziaływania energetyki na środowisko**; głównymi celami polityki energetycznej w tym obszarze – zdaniem PSL – są:
 - ograniczenie emisji CO₂ w wielkości możliwej technicznie do osiągnięcia, bez naruszania bezpieczeństwa energetycznego, a w szczególności zrównoważenia zapotrzebowania na energię z podażą, jednak bez konieczności takiej zmiany technologii produkcji, która powodowałaby zmniejszenie bezpieczeństwa poprzez zbytne uzależnienie się od importu paliw i energii;
 - ograniczenie emisji SO₂ do poziomu ustalonego w Traktacie Akcesyjnym oraz emisji NO_x – zgodnie z zobowiązaniami przyjętymi przy akcesji do Unii Europejskiej;
 - zmiana struktury wytwarzania energii w kierunku technologii niskoemisyjnych oraz źródeł skojarzonych i rozproszonych.

Program bezpieczeństwa energetycznego Polski – zdaniem PSL – wymaga:

- zapewnienia stabilnych dostaw paliw i energii, gwarantujących zaspokojenie potrzeb po akceptowalnych cenach i przy założeniu optymalnego wykorzystania krajowych zasobów energetycznych;
- dywersyfikacji źródeł i kierunków dostaw ropy naftowej, paliw płynnych i gazowych;
- niezbędnych inwestycji, zapewniających wdrożenie innowacyjnych technologii do wykorzystania krajowych zasobów, zwłaszcza węgla, zasobów odnawialnych oraz unowocześnienia infrastruktury przesyłowej;
- najwyższy też czas podjąć decyzje o rozwoju energetyki atomowej w Polsce.

3. Rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich

Bilans czteroletniego członkostwa Polski w Unii Europejskiej dla sektora rolno-wiejskiego jest pozytywny.

Wyrazem tego są następujące fakty:

- Polska posiada nowoczesny sektor przetwórstwa rolnego; również dzięki temu, że w latach 2000–2006 do firm z tego sektora trafiło prawie 3 mld zł z funduszy unijnych (PHARE, SAPARD, SPO „Rolnictwo”);
- znaczne środki finansowe umożliwiły poprawę konkurencyjności polskich gospodarstw oraz ich dochodowości; z budżetu unijnego w latach 2004–2006 przeznaczono na polskie rolnictwo 8,5 mld €, z budżetu krajowego – prawie 11 mld zł, w tym w postaci płatności bezpośrednich dla rolnictwa trafiła kwota 29 mld zł. Na obszary wiejskie w tym samym okresie w postaci programów SAPARD, SPO „Rolnictwo” i PROW trafiło prawie 24 mld zł; chociaż dominująca grupa gospodarstw nie odczuła istotnej poprawy sytuacji dochodowej, to wyraźnie wzrosły nakłady inwestycyjne w rolnictwie;
- widoczne są przemiany w strukturze obszarowej rolnictwa, które świadczą o pogłębiającej się koncentracji produkcji;

Mimo tych pozytywnych zmian, w dalszym ciągu mamy do czynienia z niekorzystnym kształtem struktury agrarnej, gdyż dominująca grupa gospodarstw w Polsce jest słaba ekonomicznie i nie jest w stanie sprostać konkurencji na rynku.

Mimo że ciągle bezrobocie na wsi jest wysokie, po wejściu do UE zaobserwowano pozytywne zmiany na rynku pracy. **Przyspieszenie przemian struktury agrarnej i wszechstronny rozwój obszarów wiejskich dla zabezpieczenia pozarolniczych źródeł dochodów – to ciągle wyzwania do ich podjęcia i realizacji.**

Polskie rolnictwo zabiega o wyrównanie poziomu wsparcia w ramach Unii Europejskiej. Obecnie bowiem różnice wsparcia są nawet kilkakrotne. Płatności bezpośrednie naliczane są w zależności od historycznych poziomów oraz kierunków produkcji rolniczej. Co więcej, według tej metody najbardziej wspierani są producenci najwięksi, najzamożniejsi i produkujący intensywnie z ewidentną szkodą dla środowiska naturalnego.

Obecnie istniejące rozwiązania w sferze wspólnej polityki rolnej (WPR) są przedmiotem oceny i dyskusji nad ich przyszłym kształtem. Polska bierze w nich aktywny udział, zabiegając o rozwiązania służące postępowym zmianom struktury agrarnej, w zgodzie ze środowiskiem i interesami ludności zamieszkałej na wsi. **W związku z tym PSL wypowiada się za wielofunkcyjnym rozwojem obszarów wiejskich. Wszechstronna polityka rozwoju obszarów wiejskich o charakterze horyzontalnym, a nie sektorowym (ukierunkowanym wyłącznie na potrzeby rolnictwa), ma swoje głębokie uzasadnienie w potrzebie tworzenia na tych obszarach coraz większej liczby miejsc pracy i różnicowania źródeł dochodów ludności.**

PSL wyraża przekonanie, że takie podejście Unii Europejskiej do WPR zapewni optymalne kojarzenie interesów rolników oraz całej ludności obszarów wiejskich. Równocześnie PSL uznaje za ważne i wspiera inicjatywy oddolne i wszelkie formy samoorganizacji wsi, w tym różne formy grup producentów rolnych, lokalnych grup działania, grup partnerskich oraz innych instytucji i pozarządowych organizacji działających na obszarach wiejskich.

4. Zabezpieczenie społeczne i uelastycznienie rynku pracy

Zmieniająca się niekorzystnie sytuacja demograficzna Polski, istniejące słabości systemu zabezpieczenia społecznego oraz rosnące oczekiwania cywilizacyjne społeczeństwa wymagają szybkich rozstrzygnięć w sferze ubezpieczeń społecznych. Ich efektem powinna być nie tylko poprawa bezpieczeństwa socjalnego, ale także aktywizacja zawodowa Polaków.

PSL jest za szybkim przyjęciem przygotowanych już rozwiązań w zakresie:

- dokończenia reform ubezpieczeń społecznych, wdrażanych od 1999 r., czyli tzw. drugiego filara, tj. emerytur kapitałowych;
 - wprowadzenia emerytur pomostowych, w celu wyeliminowania dotychczasowego systemu wcześniejszego przechodzenia na emeryturę;
 - wprowadzenia rozwiązań promujących trzeci filar zabezpieczenia społecznego, tj. zakładowych planów emerytalnych, celowego oszczędzania na emeryturę (dotychczas tzw. IKE) oraz ubezpieczeń życiowych.
- PSL uznaje, iż zmiany te zapobiegają grożącej Polakom zapaści systemu ubezpieczeń społecznych.

Za ważny element reformy systemu ubezpieczeń społecznych PSL uznaje dopracowanie i wdrożenie reformy systemu ubezpieczeń społecznych rolników. Reforma ta powinna przebiegać etapowo, stosownie do zmieniających się warunków pracy i życia ludności rolniczej.

Niezależnie od zmian w systemie zabezpieczenia społecznego, które w istocie sprzyjałyby aktywizacji zawodowej ludności, za niezbędne uznajemy dodatkowe działania uelastyczniające rynek pracy, a mianowicie:

- doskonalenie instytucjonalnej obsługi rynku pracy;
- wprowadzenie systemu zachęt wspomagających aktywność zawodową pracowników, szczególnie po 50. roku życia;
- realizację polityki emigracyjno-migracyjnej pod kątem rynku pracy;
- rozwój instytucji ułatwiających zwiększenie aktywności społeczeństwa obywatelskiego, wspierającego rozwój przedsiębiorczości i rozwój dialogu społecznego;
- **rozwój społeczeństwa informacyjnego, w tym powszechne zapewnienie szerokopasmowego dostępu do Internetu.**

5. Ochrona zdrowia

Ochrona zdrowia jest przykładem sektora, gdzie brak konsekwencji w dokonywanych reformach, zamiast pozytywnych dla pacjentów skutków, przynosi rozczarowanie, wynikające przede wszystkim z olbrzymiego bałaganu, z jakim mamy do czynienia w świadczeniu usług zdrowotnych. Z kolei wzrost kosztów, zadłużenie placówek służby zdrowia i wynikające z tego konsekwencje nie tylko dla chorych, ale również dla finansów państwa, rodzi frustracje nie tylko obywateli, ale także zatrudnionych w tej sferze.

Długofalowy program i wydolny system zarządzania zmianami – to nieodłączne warunki, aby na tym wrażliwym polu osiągnąć sukcesy. Za takim podejściem wypowiada się PSL, który jest świadom, że nie da się usprawnić systemu ochrony zdrowia bez równoległego sięgania do źródeł finansowania publicznego i prywatnego.

W przygotowanym przez rząd pliku ustaw podstawowe znaczenie mają dwa projekty, a mianowicie: o dobrowolnych dodatkowych ubezpieczeniach zdrowotnych i o zakładach opieki zdrowotnej. Zakładają one częściową komercjalizację funkcjonowania opieki zdrowotnej w Polsce, a także próbę szerszego niż dzisiaj wykorzystania środków prywatnych do finansowania usług zdrowotnych. Ten kierunek reformy wydaje się nie tylko możliwy, ale i konieczny. Jego skuteczność i efektywność zależy jednak od wielu czynników. Podstawowym jest wdrożenie koszyka gwarantowanych świadczeń opieki zdrowotnej i podział usług na: gwarantowane, częściowo gwarantowane oraz niefinansowane ze środków wspólnych (publicznych).

W naszym kraju rozwinął się prywatny rynek usług zdrowotnych. Powstało wiele prywatnych zakładów opieki zdrowotnej. PSL jest zainteresowany – obok zapewnienia sprawnego funkcjonowania publicznej służby zdrowia – dalszym rozwojem rynku usług zdrowotnych. Prywatne zakłady opieki zdrowotnej powinny jednak mieć te same obowiązki co zakłady publiczne, ale i te same prawa. Powinny przy tym podlegać nadzorowi zdrowotnemu.

Podzielamy pogląd, że wraz z uporządkowaniem systemu funkcjonowania jednostek i instytucji świadczeń zdrowotnych, wprowadzeniem wydolnego nadzoru zdrowotnego, powinno rosnać również zasilanie ze składki obowiązkowej.

PSL jest za wprowadzeniem dobrowolnych, dodatkowych ubezpieczeń zdrowotnych, gdyż w naszym przekonaniu jest to również dodatkowy mechanizm ekonomiczny do podnoszenia jakości świadczeń opieki zdrowotnej. Wraz z innymi elementami może to być jeden z czynników wprowadzających element konkurencji w zakresie jakości i kosztów świadczeń zdrowotnych pomiędzy różnymi formami zakładów opieki zdrowotnej. PSL pragnie zwrócić uwagę na następujące uwarunkowania:

- ubezpieczenie prywatne powinno mieć rzeczywiście charakter dodatkowy i nie ograniczać praw pacjenta z tytułu ubezpieczenia obowiązkowego;
- istotnym elementem powinny być preferencje (zachęty), z jakich mogłyby korzystać osoby z ubezpieczenia dobrowolnego, uzupełniającego.

Istnieje potrzeba utworzenia niezależnego Urzędu Nadzoru Ubezpieczeń Zdrowotnych. Chodzi nie tylko o przejrzystość systemu zdrowia, ale o bezpieczeństwo systemu, rozpatrywane z punktu widzenia świadczeniobiorców oraz osób ubezpieczonych. **Sprawnie działający nadzór nad wszystkimi podmiotami systemu świadczenia usług zdrowotnych, w powiązaniu z odrębnie prezentowanym projektem ustawy o ochronie indywidualnych i zbiorowych praw pacjenta oraz o Rzeczniku Praw Pacjenta, umocni prawa pacjentów.**

Wypowiadamy się za demonopolizacją Narodowego Funduszu Zdrowia i powrotem do kilku Regionalnych Funduszy i dokonaniem takich zmian w ich funkcjonowaniu, aby wywołać pozytywną rywalizację w zakresie jakości i kosztów świadczonych usług zdrowotnych.

6. Finanse publiczne

Reformę finansów publicznych uznajemy za jeden z podstawowych warunków umożliwiających wysokie tempo wzrostu polskiej gospodarki. Stąd też generalnymi celami tej reformy są:

- sprzyjanie wysokiemu wzrostowi gospodarczemu i wykorzystanie szans wynikających z integracji Polski z Unią Europejską;

- poprawa efektywności wykorzystania środków publicznych i jakości usług świadczonych przez państwo, samorzady i inne instytucje publiczne.

Za zasadnicze słabości finansów publicznych, które wymagają usunięcia w ramach reformy, PSL uznaje: utrzymywanie się deficytu budżetowego, ponoszenie wysokich i rosnących kosztów obsługi długu publicznego, dominujący udział (ok. 75%) w budżecie państwa tzw. sztywnych wydatków, a zarazem niewielki udział środków przeznaczonych na rozwój, oraz rozbudowany i nieprzejrzysty system podatkowy. PSL wyraża przekonanie, że osiągnięcie celów reformy finansów publicznych wymaga dogłębnej oceny zarówno dochodów i wydatków, jak i poszczególnych instytucji i organizacji finansów publicznych. Umożliwi ona także wzbogacenie źródeł finansowania, zwłaszcza usług społecznych, oraz racjonalizację wydatków wszystkich podmiotów sektora publicznego.

W systemie podatkowym PSL wspierać będzie w szczególności rozwiązania zmierzające do zapewnienia jego przejrzystości i wiarygodności dla podatnika, kierując się zwłaszcza następującymi zasadami:

- podatki powinny być neutralne względem przedsiębiorców i pracobiorców, co oznacza jednakowe warunki opodatkowania (w zasadzie bez ulg i zwolnień) dla poszczególnych grup oraz oddzielenie podatków od systemu zasiłków;
- podatek od dochodów osobistych, ze względu na ogromne zróżnicowanie dochodów i potrzebę solidaryzmu społecznego, powinien być nadal progresywny;
- podatki typu majątkowego i dochodowy od przedsiębiorców powinny być względnie niskie, aby zachęcić do inwestowania i tworzenia nowych miejsc pracy.

Racjonalizacja wydatków, zdaniem PSL, wymaga m.in.:

- unowocześnienia administracji publicznej w celu poprawy sprawności funkcjonowania państwa, a zarazem celowości i efektywności gospodarki finansowej podmiotów sektora publicznego wszystkich szczebli;
- dokończenia reform systemu emerytalnego i ubezpieczeń oraz poprawy jakości funkcjonowania usług zdrowotnych, w tym równoległego rozwoju usług finansowanych ze środków prywatnych;
- uporządkowania i konsolidacji instrumentów pomocy społecznej.

V. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ OBSZARÓW WIEJSKICH

Przyszłość PSL zależy w dużym stopniu od naszej aktywności na obszarach wiejskich, stanowiących 93% terytorium kraju. Partia ogólnonarodowa – kompetentna, doświadczona, najlepiej znająca problemy i przewodząca Polsce powiatowej – to z jednej strony szansa na realizację aspiracji mieszkańców wsi i małych miast, z drugiej zaś – kompetentny rzecznik środowisk, także wielkomiejskich, w ich powrocie do natury. **Nasz stosunek do zmieniającej się sytuacji na obszarach wiejskich będzie wyznacznikiem wyborczego poparcia polskiej wsi.**

Szczególnej obserwacji wymaga sytuacja społeczno-zawodowa i demograficzna środowiska wiejskiego. Na wsi mieszka około 40% obywateli naszego kraju, co piąty pracujący zawodowo – to rolnik. Jednakże liczba producentów rolnych systematycznie spada. Ocenia się, że po 2015 roku rolnictwem zajmować się będzie mniej niż 15% ludności czynnej zawodowo. Skala odchodzenia od rolnictwa w aspekcie prawnowłaścicielskim jest spowolniona w związku z unijnymi dopłatami. Obecnie dopłaty bezpośrednio pobiera 1,5 mln osób. Coraz częściej wielu właścicieli dzierżawi swe grunty. Trwa konsolidacja w rolnictwie. Jednocześnie dane statystyczne pokazują, że pomimo iż liczba ludności w naszym kraju w ostatnim okresie nie zwiększa się, to na wsi obserwuje się faktyczny przyrost liczby mieszkańców.

Obszary wiejskie są tradycyjnie niedoinwestowane. Polityka unijna próbuje niwelować te różnice. Unijne fundusze kierowane są do rolnictwa oraz na wyrównywanie szans słabszych regionów. Znaczące środki finansowe są przeznaczone na rozbudowę infrastruktury. Dziś rozwój obszarów wiejskich, sytuacja przedsiębiorców tam mieszkających oraz losy samych rolników w znacznym stopniu zależą od umiejętności absorpcji unijnych pieniędzy, a także zdolności aparatu państwa i jego agend oraz samorządowców wszystkich szczebli do aktywnego kreowania rzeczywistości. To wyzwanie przede wszystkim dla PSL, którego celem jest zrównoważony, wszechstronny rozwój obszarów wiejskich.

Rozwój systemów łączności: z jednej strony infrastruktury drogowej, z drugiej – systemów teleinformatycznych, w coraz większym stopniu inspiruje mieszkańców dużych miast do czasowego, a coraz częściej i stałego osiadania na terenach wiejskich. Najczęściej dotyczy to przedstawicieli wielkiego biznesu, ale także środowisk urzędniczych, wolnych zawodów, ludzi kultury. Wiele się na wsi buduje. Tworzone są osiedla blisko terenów zieleni, jezior. Na obszarach wiejskich tworzy się nowy układ społeczny. Jego potrzeby muszą być dostrzeżane przez PSL. Dotyczy to zwłaszcza:

- *Rolników*; w tej grupie jest tylko 1% rolników mających powyżej 50 ha, 20% posiadających powyżej 10 ha i 80% – do 10 ha. Potrzebna jest więc jasna polityka dla wzmocnienia silnych producentów, którzy mają aspiracje pracować w rolnictwie, ale bez wsparcia, zwłaszcza finansowego, nie mogą tego realizować. Potrzebna jest także polityka dla gospodarstw słabszych, perspektywicznie o charakterze socjalnym. Każda z tych grup musi widzieć swe szanse. PSL musi posiadać powszechnie akceptowaną, nowoczesną politykę rolną.

- *Inteligencji*; od zarania Stronnictwo jest budowane w dużym stopniu przez wiejską inteligencję, a zarazem przejawia troskę o wiejskich lekarzy, nauczycieli, pracowników urzędów. Ta grupa dostrzega w PSL partię rozumiejącą i najskuteczniej rozwiązującą jej problemy.

- *Agrobiznesu*; wieś to miejsce mikro- i małego biznesu, przede wszystkim z obszaru gospodarki żywnościowej. Ta grupa będzie się stale powiększać i jest przedmiotem szczególnej troski.

- *Mieszkańców wsi pracujących w wielkich miastach*; to z jednej strony – urodzeni na wsi i pracujący poza wsią, ale mieszkający na wsi, a z drugiej – z wyboru tu osiedlający się. To także inwestujący tu często oszczędności swego życia. Oni szybko odnajdują się w środowisku, do którego wchodzi ze swego wyboru, a gdy trzeba – udzielą wsparcia w jego rozwoju. To ważny partner nowoczesnej partii.

PSL jako partia dobrych gospodarzy musi trafnie zdiagnozować źródła migracji na wieś. Nie są to przyczyny mieszkaniowe, a raczej potrzeba realizacji wartości niedostępnych w wielkim mieście. Możliwość odpoczynku od wielkomiejskiego tempa będzie tym bardziej doceniona, gdy będzie jej towarzyszył rozwój usług rekreacyjnych, sportowych, podstawowej infrastruktury bytowej i poczucia bezpieczeństwa (służba zdrowia, policja, lokalne drogi, szerokopasmowy Internet, nowoczesne oczyszczalnie, odbiór i segregacja odpadów).

Obszary wiejskie muszą być miejscem aktywnej polityki prozdrowotnej, kulturalnej, socjalnej, ekologicznej państwa i jego centralnych organów. To wielkie zadanie dla samorządów i polityki regionalnej państwa. Należy eliminować historyczne zapóźnienia tych terenów. Rozwój obszarów wiejskich to ważny temat regionalnej, ale i centralnej polityki państwa.

PSL musi być mentorem Polski regionalnej. Jej najsilniejszym przedstawicielem w polityce, w mediach, w aktywności kulturalnej i gospodarczej. Rolą PSL jest wskazywanie optymalnych kierunków jej rozwoju. W działaniach tych należy też uwzględnić takie wartości jak: gospodarność, rodzina, praca społeczna, wrażliwość. Takie podejście możliwe jest poprzez wsparcie szlachetnych akcji, wspieranie lokalnych uroczystości samorządowych, strażackich, kościelnych, przy jednoczesnej trosce gospodarzy gmin o jakość i nowoczesność życia.

Niezwykle istotne jest powiązanie rozwoju polskiej wsi z zagospodarowaniem unijnych środków. Ze Stronnictwem powinno być związane przekonanie o partii najbardziej kompetentnej w wykorzystaniu unijnych pieniędzy. To 17,2 mld euro w latach 2007–2013, w tym 13,2 mld z UE. Te pieniądze można wydawać w ramach tzw. 4 osi i 20 działań. Szacuje się, że łączna liczba beneficjentów PROW w tych latach wyniesie powyżej 1,1 mln.

W dobie ogromnych wyzwań, związanych ze zmianami klimatycznymi, ochroną naturalnego środowiska i zapewnieniem bezpieczeństwa energetycznego, niezbędny jest wielofunkcyjny, zrównoważony rozwój obszarów wiejskich i zmiana w tym właśnie kierunku Wspólnej Polityki Rolnej UE. Unijna polityka rozwoju obszarów wiejskich ciągle ewoluuje. O ile na początku lat 90. w ramach WPR wprowadzono tzw. instrumenty towarzyszące, o tyle już w ramach reformy z 2003 r. wprowadzono regulacje zdecydowanie wzmocniające politykę rozwoju obszarów wiejskich. Aktualnie koncentruje się ona na poprawie:

- konkurencyjności rolnictwa i leśnictwa poprzez wspieranie restrukturyzacji rozwoju i inwestycji,
- środowiska naturalnego terenów wiejskich poprzez wspieranie gospodarowania gruntami,
- jakości życia na obszarach wiejskich oraz popieraniu różnicowania działalności gospodarczej.

Wyodrębnienie specjalnego Europejskiego Funduszu Rolniczego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) jest próbą odejścia od patrzenia na rozwój wsi głównie poprzez rozwój sektora rolnego. Jest to również wyrazem praktycznej realizacji koncepcji zrównoważonego rozwoju w odniesieniu do wsi i rolnictwa.

W ramach przeglądu WPR już dzisiaj formułuje się nowe zadania stawiane przed polityką rozwoju obszarów wiejskich, dotyczące zarówno sfery ekonomicznej, społecznej, jak i ochrony środowiska naturalnego. W dyskusjach kładzie się akcent na kwestie związane ze środowiskiem naturalnym, a w szczególności:

- łagodzenie skutków zmian klimatycznych;
- rozwój odnawialnych źródeł energii;
- efektywne gospodarowanie zasobami wodnymi;
- zachowanie bioróżnorodności.

Wszechstronny, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich – to strategiczny cel PSL.

VI. POLSKA W ZMIENIAJĄCYM SIĘ ŚRODOWISKU MIĘDZYNARODOWYM

Po upływie prawie dwóch dekad od upadku komunizmu porządek międzynarodowy jest nadal w fazie przejściowej, wykazującej się niestabilnością, podatnością na polityczne, gospodarcze i finansowe kryzysy, występowaniem nowych zagrożeń dla bezpieczeństwa międzynarodowego. Procesy globalizacji i deregulacji zmieniają świat. Nasz glob coraz szybciej staje się światem wielobiegunowym, powstają nowe centra gospodarki i polityki międzynarodowej. Zachodzą procesy integracji i współzależności politycznej i gospodarczej.

PSL uważa, że Polska jako kraj europejski i członek Unii Europejskiej powinna być żywotnie zainteresowana wzrostem roli Europy na arenie międzynarodowej. Dlatego uznajemy proces integracji europejskiej za najważniejszą drogę prowadzącą do tego celu, a członkostwo Polski w Unii Europejskiej – za główny punkt odniesienia w naszej polityce zagranicznej, decydujący także dla polskiej gospodarki i gospodarczych powiązań ze światem.

1. Polska w Unii Europejskiej

Jesteśmy przekonani, że członkostwo Polski w Unii Europejskiej ma swoją ogromną wartość, ale i swoją cenę. Stwarza nowe impulsy, jest szansą na cywilizacyjny awans Polski, ale powoduje też ograniczenia. Polskie społeczeństwo, mając tego pełną świadomość, wyraziło w powszechnym referendum zgodę na te uwarunkowania. Nie oznacza to, że Polska definitywnie uwolniła się od dylematu, polegającego na pogodzeniu interesów narodowych, w tym narodowej suwerenności, z dopełnieniem powinności integracyjnych, mających coraz częściej charakter ponadnarodowy. Problem ten jest obecny w postawach i dyskusjach w wielu środowiskach w Polsce, także w środowisku wiejskim. Nadal kwestia ta jest też centralnym problemem Unii, warunkującym kierunki jej rozwoju i stosunek do przyszłości integracji, o czym świadczy także sytuacja w zakresie ratyfikacji Traktatu Lizbońskiego.

W naszym środowisku opowiadaliśmy się za koncepcją Europy ojczyzn. Można jednak powiedzieć, że na obecnym etapie Unia Europejska przezwyciężyła ten klasyczny już dylemat, czy być Europą ojczyzn, czy też ponadnarodowym superpaństwem. Wypracowany przez lata doświadczeń model integracyjny jest modelem funkcjonalnym, zawierającym cechy obu tych podejść.

Zachodzi jednak pytanie: jak zachować narodową tożsamość i podmiotowość Polski, jak bronić narodowych interesów – w sytuacji, gdy wraz z postępującym procesem uwspólnotowienia polityk unijnych, zwłaszcza gospodarczych, znaczna i coraz większa ilość decyzji jest podejmowana w Brukseli, a nie w Warszawie? Symbolem tego staje się unia gospodarczo-walutowa i euro jako waluta europejska, której przyjęcie – w obliczu czego stoi Polska – daje określone korzyści, ale pozbawia kraj ważnego elementu tożsamości i instrumentu polityki makroekonomicznej.

Zdaniem PSL odpowiedzią na to powinna być narodowa strategia integracji. Była ona co prawda formułowana w okresie wstępowania Polski do Unii Europejskiej, ale wymaga odnowy i permanentnej aktualizacji oraz modyfikacji, odpowiednio do aktualnych etapów i wyzwań, jakie niesie ze sobą integracja.

PSL uważa, że jedną z najważniejszych kwestii jest wybitcie się Polski na pozycję jednego z sześciu dużych krajów UE – i utrzymanie tej rangi – poprzez rzeczywisty udział w mechanizmach decyzyjnych Unii. Wyrazem tego powinna być, przewidziana na 2011 r., polska runda przewodnictwa w Unii Europejskiej. Będzie to okazja do zademonstrowania zdolności polityczno-dyplomatycznych, organizacyjnych i negocjacyjnych Polski, a także naszego podejścia do integracji europejskiej. Za niezwykle ważne uznajemy budowanie przez Polskę wizerunku kraju otwartego, skłonnego do kompromisów, zdolnego bronić swoich spraw i jednocześnie kojarzyć interesy narodowe ze wspólnotowymi. Poprzednie rządy nie zawsze potrafiły to robić.

PSL widzi także potrzebę szerszych konsultacji społecznych, mających na celu wypracowanie polskiej koncepcji i wizji dalszego rozwoju Unii Europejskiej. Polska nie może być postrzegana jako kraj, który zabiega o fundusze unijne i jedną ręką sięga po nie, drugą zaś stara się blokować śmielsze inicjatywy integracyjne. Taka polityka może mieć fatalne skutki w przyszłości. Dotyczy to także kwestii rozszerzenia Unii. Stanowisko Polski nie może uwzględniać jedynie aspektów geopolitycznych, jak w przypadku Ukrainy, lecz musi także brać pod uwagę aspekty historyczne i cywilizacyjno-kulturowe, a także gospodarcze, co jest treścią szczególnego przypadku, jakim jest Turcja.

Uważamy, że w interesie Polski powinno być wspieranie tych wspólnych polityk unijnych, które z jednej strony budują siłę i podmiotowość UE na arenie międzynarodowej i w gospodarce światowej, z drugiej zaś – dzięki zasadzie solidarności, spójności i wyrównywania poziomów – pozwalają takim krajom jak nasz na podniesienie poziomu rozwoju gospodarczego i cywilizacyjnego.

Uznajemy – jako partia zakorzeniona zwłaszcza w obszarach wiejskich – że szczególne znaczenie dla Polski ma Polityka Regionalna Unii. To dzięki instrumentom, w które Polityka ta jest wyposażona, możliwe jest wyrównywanie poziomów rozwoju gospodarczego i cywilizacyjnego krajów członkowskich. Równie ważne jest znaczenie Wspólnej Polityki Rolnej UE. W dyskusjach, jakie toczą się na forach unijnych na temat rewizji tej polityki, powinniśmy wspierać te tendencje, które przyszłość tej polityki upatrują w konwersji środków na rozwój obszarów wiejskich, ich infrastrukturę i usługi. W interesie polskiego rolnictwa jest jak najdłuższe utrzymanie dopłat bezpośrednich oraz zniesienie kwot mlecznych, albo znaczące podniesienie tej kwoty dla Polski.

PSL jest głęboko przekonany, że w interesie Polski, biorąc pod uwagę całociowy bilans zysków i ewentualnych strat, których społeczeństwo polskie powinno być świadome, jest wejście naszego kraju do strefy euro.

Uznajemy też, że w żywotnym interesie Polski pozostaje stworzenie Wspólnej Polityki Energetycznej, opartej na wspólnie pozyskiwanych i zdywersyfikowanych źródłach energii, wspólnym rynku i mechanizmach reagowania i podejmowania decyzji.

Sytuacja wokół Gruzji po raz kolejny wykazała potrzebę wypracowania rzeczywistej, Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa. Naszym zdaniem mechanizm taki pozwoliłby Unii Europejskiej na odgrywanie w polityce międzynarodowej roli aktora globalnego.

Dla bezpieczeństwa narodowego Polski – obok własnego potencjału obronnego – podstawowe znaczenie ma Sojusz Północnoatlantycki. Dlatego uważamy, że Polska powinna opowiadać się – także wobec pojawiających się nowych akcentów zimnowojennych i konfrontacyjnych – za przywracaniem NATO tradycyjnych funkcji sojuszu obronnego, przy jednoczesnym doskonaleniu jego zdolności do sprostanania nowym zagrożeniom.

Jesteśmy przekonani, że dalsze rozszerzanie NATO – zwłaszcza o Ukrainę i Gruzję – powiększy w Europie strefę stabilności i bezpieczeństwa, pod warunkiem jednak, że społeczeństwa tych państw wyrażą w sposób świadomy i demokratyczny taką wolę. Uważamy też, że ewolucja NATO, jaka nastąpiła w ostatnich latach, bardziej w kierunku systemu bezpieczeństwa, z uszczerbkiem dla tradycyjnych funkcji obronnych paktu wojskowego, powoduje, że dla bezpieczeństwa Polski żywotne znaczenie mają stosunki ze Stanami Zjednoczonymi. Do miary racji stanu Rzeczypospolitej powinien urastać postulat, aby sojusznicze zobowiązania Stanów Zjednoczonych wobec Polski przewyższały swym automatyzmem te, które wynikają z art. 5 Traktatu Waszyngtońskiego. Polska potwierdziła wielokrotnie, szczególnie w ostatnich latach, że stosunki ze Stana-

mi Zjednoczonymi, zwłaszcza w sprawach bezpieczeństwa, traktuje priorytetowo, oczekując w tym zakresie wzajemności. Konieczne jest rozwijanie owocnej współpracy gospodarczej i handlu, a także znacznego zwiększenia amerykańskich inwestycji w Polsce. Obecny jej stan nie odpowiada poziomowi wzajemnych stosunków politycznych.

2. Stosunki z sąsiadami

Niezwykle ważne dla Polski pozostają stosunki z krajami sąsiedzkimi, w tym z Rosją i Niemcami. Polska jest zainteresowana prowadzeniem równoprawnej i wzajemnie korzystnej współpracy gospodarczej z Rosją oraz rozwojem przyjaznych, wolnych od jakichkolwiek nacisków, dobrosąsiedzkich stosunków politycznych. PSL jest przekonany, że demokratyczna, wolna od imperialnych i agresywnych ciągów Rosja mogłaby być trwałym filarem europejskiego i globalnego ładu, ostoją bezpieczeństwa międzynarodowego.

Z uwagą traktujemy stosunki z Niemcami, wyrażając przy tym nadzieję, że obserwowany od dekady proces akcentowania przez Niemcy interesów narodowych nie odbije się negatywnie na naszych stosunkach dwustronnych. Oczekujemy zwłaszcza od naszych zachodnich sąsiadów podejmowania kluczowych decyzji gospodarczych – w zakresie projektów o znaczeniu regionalnym – uwzględniających także interesy sąsiedzkie i europejskie.

Polska, jako państwo europejskie i członek UE, jest zainteresowana rozwiązywaniem rosnących zagrożeń wynikających z procesów demograficznych, niekontrolowanej migracji, rozwoju przestępczości zorganizowanej i terroryzmu. Odpowiedzią na to powinien być rozwój integracji europejskiej i odgrywająca coraz większą rolę Unia Europejska. Uważamy jednak, że europejscy przywódcy muszą dopracować się jasnej wizji rozwoju Unii w XXI wieku. Jako Europejczycy jesteśmy otwarci na rozwój przyjaznej współpracy ze wszystkimi demokratycznymi i odpowiedzialnymi państwami, zwłaszcza tymi, które wierzą, że globalne problemy można rozwiązywać tylko wspólnie, przy dobrej woli wszystkich. Naszą troską pozostaje także dbałość o lepszy wizerunek Polski w świecie, kraju przyjaznego, otwartego, dającego sposobność do inwestycji i interesów gospodarczych i twórczych kontaktów ludzi.

X Kongres Polskiego Stronnictwa Ludowego

Warszawa, 8 listopada 2008 r.